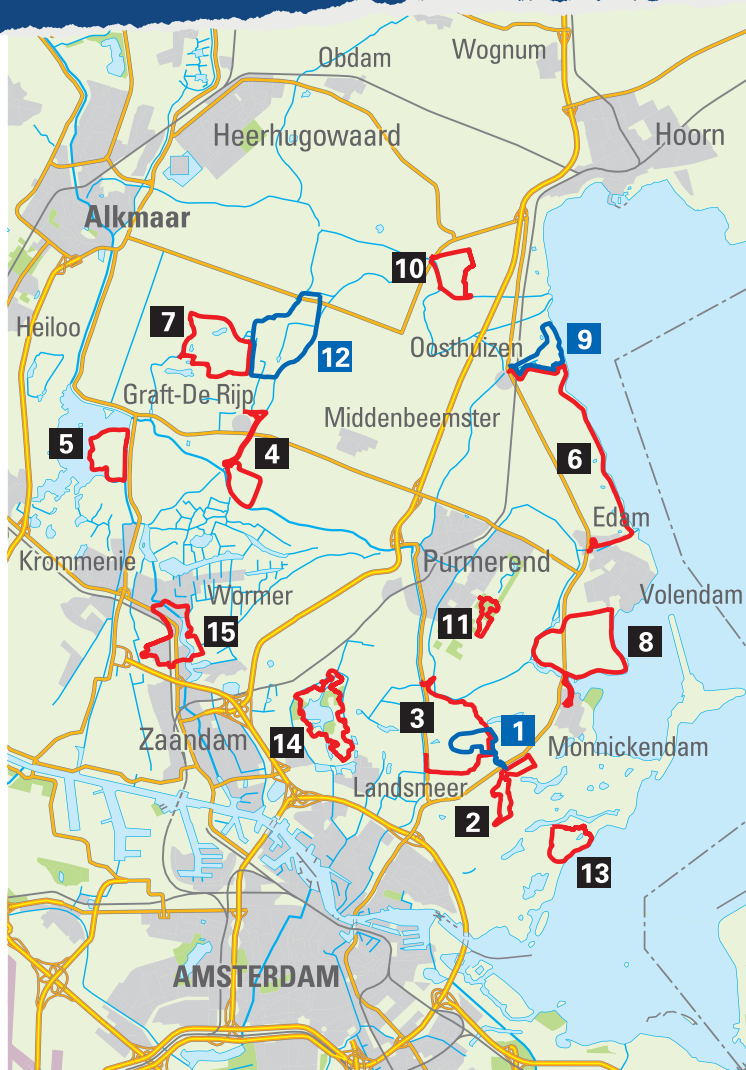


INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	6
Overzichtskaart	8
Wandelnetwerk Noord-Holland: hoe werkt het?	9
Wandelen in Waterland & Zaanstreek: het landschap en zijn geschiedenis	11
Legenda topokaartjes	14

Naam	type	km	onverhard in %	
1. Groene Badkuiproute	rondwandeling	7	60	15
2. Volgermeerroute	rondwandeling	9	45	23
3. Varkenslandroute	lijnwandeling	10,5	60	31
4. Fort Spijkerboorroute	rondwandeling	12,5	60	39
5. Rondje De Woude	rondwandeling	7	65	47
6. Zeevangroute	lijnwandeling	14	70	55
7. Schermeerroute	rondwandeling	10,5	60	63
8. Palingroute	rondwandeling	14,5	50	71
9. Dik Tromroute	rondwandeling	8	60	79
10. Grosthuisenroute	rondwandeling	7	65	87
11. Purmerbosroute	rondwandeling	5,5	80	95
12. Eilandspolderroute	rondwandeling	10,5	60	103
13. Ommetje Holysloot	rondwandeling	5,5	75	111
14. Rond Het Twiske	rondwandeling	14,5	80	119
15. Zaanse Schansroute	rondwandeling	11	40	127

INLEIDING



WANDELNETWERK NOORD-HOLLAND: HOE WERKT HET?

Tegenwoordig is het grootste deel van de provincie Noord-Holland bedekt met wandelnetwerken. Dat betekent voor de wandelaar honderden kilometers aan gemarkeerde wandelroutes.

Gekleurde pijlen wijzen de weg, van knooppunt naar knooppunt – of 'keuzepunt' zoals het in Noord-Holland genoemd wordt. Routebesrijvingen zijn daarmee overbodig geworden. Je hoeft alleen de nummers of de pijlkleur van je route bij je te hebben of te onthouden.

Nummers van de knooppunten staan bovenin de vierkante paal, in een oranje ovaaltje op elke zijde. Daaronder op twee of meer paalkanten rondjes met kleurenpijlen en knooppuntnummers.

Gemarkeerde rondjes starten bij een infopaneel. Elke rond- of lijnwandeling is op elk knooppunt aan te passen, en daarmee te verkorten of te verlengen. Een netwerk biedt dus een maximum aan flexibiliteit.

Infopaneel wandelnetwerk in Het Twiske



INLEIDING

Kaartjes en informatie over het netwerk zijn terug te vinden op de provinciale website www.wandelnetwerknordholland.nl (inclusief routeplanner) en de gelijknamige app, beide beheerd door Recreatie Noord-Holland. Ook is het netwerk terug te vinden op de landelijke site www.wandelen123.nl (ook inclusief routeplanner) en de bijbehorende app. Soms is een knooppuntpaal verdwenen. Kijk dus ook regelmatig op de kaart, website of app. Als je een probleem tegenkomt onderweg – een verdwenen markering, vlonder of overstapje bijvoorbeeld – meld het dan op de netwerksite of in de app, bij voorkeur met een fotootje.



GPS-TRACKS

Bij deze wandelgids kunt u gratis ondersteunende GPS-tracks downloaden vanaf de internetpagina van Uitgeverij Elmar (<http://www.uitgeverijelmar.nl>).

Keuze- of knooppunt-
paaltje in het Noord-
hollandse netwerk

Een graspad in Het Twiske



WANDELEN IN WATERLAND & ZAANSTREEK: HET LANDSCHAP EN ZIJN GESCHIEDENIS

'Laag, lager, laagst. Mens en natuur hebben in Laag-Holland samengewerkt om iets heel moois onder de zeespiegel te maken. Dat vind je terug in de openheid, de prachtige rechte lijnen en de beschermde stads- en dorpsgezichten. Daarom is Laag-Holland een nationaal landschap. Dat betekent dat het landschap intact moet blijven. Geen grootschalige nieuwbouw dus, maar oude molens, droogmakerijen, weidse uitzichten en ruimte voor rust en natuur', aldus de vroegere site www.laagholland.nl. Het is een bijzonder groen en waterrijk gebied, grofweg begrensd door de steden Amsterdam, Zaandam, Alkmaar, het Markermeer en de Westfriese Omringdijk.

Waterland

In deze wandelgids ruilen we de naam Laag-Holland in voor die van Waterland en de Zaanstreek. Dat zijn oude, veelzeggende namen die een beeld van een landschap oproepen. Waterland, van veen-



Kaart van Waterland
uit 1588, Bartelmieus
Simonz. de Vijl

11. PURMERBOSROUTE



Het Purmerbos is nog piepjong, zo zegt Staatsbosbeheer op haar website. Het bos is in 1986 aangeplant aan de rand van Purmerend. Als je er nu rondwandelt ziet het er toch al aardig volwassen uit, dankzij de vruchtbare polderklei. Populieren en essen zijn de hoge blikvangers, maar daartussen is er nu ook ruimte voor andere loofbomen en zijn er open plekken en poelen gemaakt. In de smalle sloten heeft zich een rijke vegetatie aan water- en moerasplanten gevormd. Op sommige plaatsen komen zoutminnende planten zoals zeeaster voor, een herinnering aan de tijd dat het zeewater hier nog kon binnendringen. De wandeling gaat afwisselend over smalle bospaadjes en kaarsrechte lanen. Heel speciaal is het pad aan de rand van het bos, waar je de diepe droogmakerij echt beleeft. Koeien aan de overkant van de sloot staan je aan te staren en blazende zwanen beschermen hun kroost. Het is een lekkere wandeling met je hond, die hier los mag. En op een klein stukje fietspad na helemaal onverhard.



Start- en eindpunt	Wandelstartpunt Purmerbos (wandelknooppunt 17) in Purmerend
Lengte	5,5 km
Onverhard	80%
Adres	Parkeerterrein einde IJsselmeerlaan, op kruising met Kuinderbos, 1447 VC Purmerend
Parkeren	Parkeerterrein einde IJsselmeerlaan
Wanneer	Hele jaar rond
Honden	Het grootste gedeelte van het Purmerbos is hondenloosgebied
Openbaar vervoer	Purmerend, bushalte IJsselmeerlaan, lijn 307 van/naar station Amsterdam Centraal. Komend uit Amsterdam even teruglopen, bij zebrapad oversteken en linksaf, fietspad langs IJsselmeerlaan naar P-terrein en startpunt 300m verderop.
Horeca	Geen

De wandeling maakt gebruik van Wandelnetwerk Laag Holland.

Routebeschrijving via knooppunten:



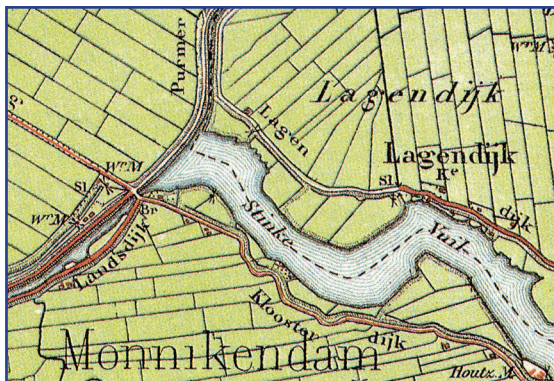
Je volgt de blauwe markeerpijlen van de Frisse Neuzenroute uit het netwerk. Let op bij driesprong fietspaden op knooppunt 1, volg het wandelpad rechtdoor.



PURMEREND AAN DE WHERE

Noord-Holland boven het IJ was na de grote stormvloed van de 12e en de 13e eeuw een grote gatenkaas. Overstromingen hadden het veengebied geteisterd en forse delen van het hoogveenpakket weggeslagen. Wat overbleef waren grote meren, die in open verbinding stonden met de Zuiderzee. Na de overstromingen trokken kolonisten noordwaarts om zich aan de wat hogere oevers van het riviertje de Where te vestigen. Op het kaartje zie je hoe gunstig deze ligging

Een lekkere wandeling met je hond, die nu eens los mag



Stinke Vuil of Pumer Ee bij Monnikendam op een stafkaart uit 1892



Kaasjeskruid

was, aan de doorgang tussen de meren van Beemster, Purmer en Wormer. Tot aan de inpoldering was Purmerend een belangrijke handelsnederzetting. De Where werd bevaaren door de haringvissers van De Rijk. Nadat de Purmer Ee, één van de laatste vloedgaten met de bijnaam *Stinke Vuil*, in 1401 bij Monnickendam op initiatief van de Graaf van Holland was afgedamd werd de betekenis van de rivier al minder. De droogmakerijen en later de aanleg van Het Noord-Hollands Kanaal waren de doodsteek voor de rivier, die uiteindelijk in 1961 in het stadscentrum werd gedempt.

DROOGMAKERIJ DE PURMER

In het Purmersbos wandel je op zware klei, op de bodem van het voormalige Purmermeer. Na de succesvolle droogmaking van de Beemster was de Purmer aan de beurt. In 1618 werd begonnen met de bedijking en de bouw van de windmolens. In 1622 lag de vruchtbare klei te drogen in zon en wind. Tussentijds is het werk nog korte tijd stilgelegd vanwege binnenlandse onlusten inzake de Hollandse godsdiensttwisten. De droogmaking werd mogelijk gemaakt door Amsterdamse kooplieden. De schatrijke Amsterdamse zakenman en burgemeester Dirck van Os nam het voortouw en de Rijper molenmaker en waterbouwkundige Jan Adriaanszoon Leeghwater leverde het technisch vernuft.



Zwanenfamilie



GROEN OM DE STAD

Purmerend is in nog geen vijftig jaar gegroeid tot een stad met 80.000 inwoners. Vooral de suburbanisatie vanuit Amsterdam heeft deze groei veroorzaakt. De overheid onderkende het gebrek aan recreatiemogelijkheden in de zogenaamde groeiker-nen. Men bedacht daarom de zogenaamde 'Randstadgroenstructuur'. Na de totstand-koming van recreatiegebied Spaarnwoude tussen Amsterdam en Haarlem moesten in korte tijd dichtbij groeisteden als Zoeter-meer, Heerhugowaard en Purmerend vol-doende groengebieden worden aangelegd. Onder andere ook bedoeld om de automo-biliteit te beperken. Met name Staatsbos-beheer kreeg tot taak om deze bos- recreatie-gebieden te ontwikkelen en beheren, zoals ook in het Purmerbos.

Groen om de stad, op de Frisse Neuzenroute van het Purmerbos



Knooppuntpaal

Lisdodde ofwel
'sigaar'



ESSENTAKSTERFTE

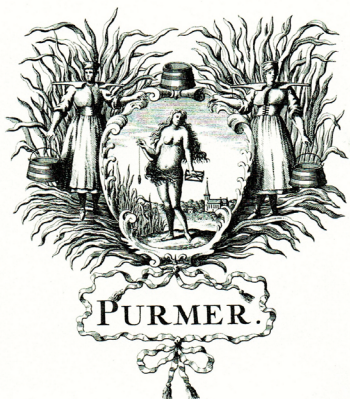
In 2017-2018 werkt Staatsbosbeheer in het Purmerbos aan dunning en verjonging van het bos. Er worden bomen gekapt om andere bomen meer ruimte te geven en er worden grotere open plekken gemaakt. Vooral de essen moeten worden aangepakt, omdat steeds meer bomen zijn aangetast door essentaksterfte. Dit is een agressieve schimmelziekte waarvan de bomen niet herstellen. De schimmel infecteert de boom via het blad en geleidelijk sterven twijgen en takken af. Vooral in jonge bossen en hakhoutgebieden blijken de bomen gevoelig. De schimmel vormt tussen mei en september kleine, witte paddenstoeltjes op afgevalen bladstelen van geïnfecteerde bomen. Deze paddenstoeltjes produceren grote aantallen sporen die met de wind over grote afstanden verspreid kunnen worden. Men heeft nog geen remedie tegen de ziekte ontdekt.

Bloeiende essentak



DE MEERMIN

In het wapen van het voormalig waterschap De Purmer wordt de herinnering levendig gehouden aan de legende van het 'Purmer zeewijf'. Het volksverhaal beschrijft de merkwaardige ontmoeting tussen enkele boerenmeiden, die met hun melkschuitjes op het Purmermeer in het jaar 1403 onderweg waren naar de koeien op het achterland. De meermin zou bij een hevige stormvloed vanuit de Zuiderzee in het Purmermeer zijn geraakt. De meiden zagen een wild en woest 'wijf' drijven en zwemmen. Volgens de kroniekschrijvers was de vrouw geheel naakt en behangen met waterplanten. Het wilde schepsel werd gevangen en van heinde en verre kwam men in Edam naar de zee-meermin kijken. Volgens de legende leerde het groene wijf Edammer voedsel eten en verhuisde zij uiteindelijk naar Haarlem, waar zij zelfs leerde spinnen. Zij bekeerde zich tot het Christendom en werd uiteindelijk in gewijde aarde begraven.



Purmer zeewijf of meermin uit 1403 op een gravure

Wandelbrug en bomenlaan

